

ပုဂံခေတ်ထိုး အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ ခေတ်ပြိုင်ကမည်းစာပေများ

ကျော်ဦးလွင်*

စာတမ်းအကျဉ်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစောပိုင်း ကမ္ဘာ့စာပေများကို လေ့လာလျှင် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ ကမ္ဘာ့စာပေများကို ချန်ထား၍မရပါ။ အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ထွန်းကားခဲ့သော အက္ခရာများ၊ ဘာသာများ ဖြစ်သည့် ပါဠိ၊ သက္ကတနှင့် ဂုပ္ပတ၊ ကဒံဗ၊ ဗြာဟ္မီစသော အိန္ဒိယအက္ခရာများမှာ မြန်မာအက္ခရာ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်သာမက မြန်မာအက္ခရာ၏ အဦးအစဟု ဆိုနိုင်သော မွန်အက္ခရာ၊ ပျူအက္ခရာ၊ ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် အတွက်လည်း အရေးကြီးသော ကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပြီး အိန္ဒိယအက္ခရာများသည် ဖော်ပြပါ မွန်၊ ပျူ၊ ရခိုင်အက္ခရာများ၏ မိခင်အက္ခရာများ ဟုဆိုလည်း မမှားပါ။ အိန္ဒိယအက္ခရာများသည် မြန်မာအက္ခရာ ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် အရေးကြီးသကဲ့သို့ မွန်အက္ခရာ နှင့် မွန်ဘာသာ၏ မြန်မာအက္ခရာနှင့် မြန်မာစာပေအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုသည်လည်း အရေးပါ ပါသည်။ မြန်မာအက္ခရာသည် မွန်အက္ခရာကို အခြေခံ၍ တီထွင်ခဲ့သဖြင့် မွန်ကျောက်စာ အပါအဝင် မွန်ကမ္ဘာ့စာပေများ၊ မွန်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့် မွန်ခမာ ကမ္ဘာ့စာပေများ၊ အလားတူ ပုဂံခေတ်ကာလ ရေးထိုးခဲ့သည့် တမိလ်ကျောက်စာ၊ ယိုးဒယားကျောက်စာ၊ ပျူ-တရုတ်ကျောက်စာတို့ကိုလည်း ဆက်စပ်လေ့လာရန် လိုသည့်အတွက် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ ဖော်ပြပါ ကမ္ဘာ့စာပေများကို စုစည်းလေ့လာ တင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာစာပေ ပေါ်ပေါက်လာမှုနှင့်အတူ ပျူ ၊ မွန်၊ ရခိုင် စာပေများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်မှုကိုပါ ကွင်းဆင်းလေ့လာ သုတေသနပြု တင်ပြထားသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာကျောက်စာများကို ခေတ်ပြိုင်ထွန်းကားခဲ့သည့် ပျူ၊ မွန်၊ ရခိုင် ကျောက်စာများဖြင့်ပါ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ သုတေသနပြုလျက် ရှိသည့် အစောဆုံး မြန်မာကျောက်စာများနှင့် ခေတ်ပြိုင်ကျောက်စာများ ပါရဂူကျမ်းတွင် တင်ပြမည့် အကြောင်းအရာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာအက္ခရာတို့သည် သီးခြားတီထွင်ဖန်တီးခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာစာပေ မြန်မာအက္ခရာ ပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက်မှ ပုဂံအပါအဝင်

* မောင်၊ ပါရဂူကျောင်းသား၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

ဒေသအနှံ့အပြားသို့ ရောက်ရှိထွန်းကားကြောင်း၊ သုတေသနပြု လေ့လာတင်ပြ ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ ကမ္ဘည်းစာပေများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစောပိုင်း ကမ္ဘည်းစာပေများကို လေ့လာလျှင် အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများ၏ ကမ္ဘည်းစာပေများကို ချန်ထား၍ မရပါ။ အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ထွန်းကားခဲ့သော အက္ခရာများ၊ ဘာသာများဖြစ်သည့် ပါဠိ၊ သက္ကတနှင့် ဂုပ္ပတ၊ ကဒံဗ၊ ဗြာဟ္မီစသော အိန္ဒိယအက္ခရာများမှာ မြန်မာအက္ခရာ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် သာမက မြန်မာအက္ခရာ၏ အဦးအစဟု ဆိုနိုင်သော မွန်အက္ခရာ၊ ပျူအက္ခရာ၊ ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်အတွက်လည်း အရေးကြီးသော ကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပြီး အိန္ဒိယအက္ခရာများသည် ဖော်ပြပါ မွန်၊ ပျူ၊ ရခိုင်အက္ခရာများ၏ မိခင် အက္ခရာများဟု ဆိုလည်း မမှားပါ။

အိန္ဒိယအက္ခရာများသည် မြန်မာအက္ခရာ ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် အရေးကြီး သကဲ့သို့ တဖက်ကလည်း မွန်အက္ခရာနှင့် မွန်ဘာသာတို့သည် မြန်မာအက္ခရာနှင့် မြန်မာစာပေအပေါ် လွှမ်းမိုးခြင်းရှိခဲ့မှုသည်လည်း အရေးပါ ပါသည်။ မြန်မာအက္ခရာသည် မွန်အက္ခရာကို အခြေခံ၍ တီထွင်ခဲ့သဖြင့် မွန်ကျောက်စာ အပါအဝင် မွန်ကမ္ဘည်း စာပေများ၊ မွန်နှင့်ဆက်စပ်နေသည့် မွန်ခမာ ကမ္ဘည်းစာပေများ၊ အလားတူ ပုဂံခေတ် ကာလ ရေးထိုးခဲ့သည့် တမိလ်ကျောက်စာ၊ ယိုးဒယားကျောက်စာ၊ ပျူ-တရုတ် ကျောက်စာတို့ကိုလည်း ဆက်စပ်လေ့လာရန် လိုသည့်အတွက် ပုဂံခေတ်ထိုး အောက်ဖော်ပြပါ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံသုံး ကမ္ဘည်းစာပေများကို တင်ပြအပ်ပါသည်-

- (က) ရခိုင်ပြည်နယ်မှ အိန္ဒိယအက္ခရာများဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာများ၊
- (ခ) ထိုင်းနိုင်ငံမှ ပရပထုံကျောက်စာ၊ လောဗူရီကျောက်စာနှင့် ပုဂံမှ တွေ့ရှိသော ထိုင်းနှင့် ခမာအက္ခရာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာ
- (ဂ) ကရင်ပြည်နယ်၊ ကော့ဂွန်းဂူ နံရံမှ မွန်ခမာကျောက်စာ၊
- (ဃ) ပုဂံမှ တွေ့ရသော တမိလ်ကျောက်စာ၊
- (င) ပုဂံမှ တွေ့ရသော ပျူ-တရုတ်ကျောက်စာ၊
- (စ) ပုဂံမှ တွေ့ရသော သက္ကတကျောက်စာ။

(က) ရခိုင်ပြည်နယ်မှအိန္ဒိယအက္ခရာများဖြင့်ရေးထိုးထားသောကျောက်စာများ

ရခိုင်ပြည်နယ်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် နီးကပ်သည်နှင့်အမျှ ရှေးယခင်ကာလ များစွာကတည်းက ကူးလူးဆက်ဆံမှုများရှိခဲ့ပြီး ခရစ်တော်မပေါ်မီ ကာလကပင် ရခိုင် ပြည်နယ်သို့ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ အယူဝါဒ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုတို့နှင့်အတူ အိန္ဒိယ အက္ခရာ၊ အရေးအသား၊ စာပေများ ရောက်ရှိခဲ့ကြောင်း ရခိုင်ပြည်နယ် အနွံအပြားမှ တွေ့ရှိရသည့် အိန္ဒိယအက္ခရာများ (ဗြာဟ္မီ၊ ဒေဝနာဂရီ၊ ဂုပ္ပတအက္ခရာများဖြင့် ရေးထိုးထားသည့် ကျောက်စာ)ဖြင့် ရေးထိုးထားသည့် ကျောက်စာများကို ထောက်ရှု သိရှိနိုင်ပါသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မှ တွေ့ရှိခဲ့သည့် အိန္ဒိယအက္ခရာများဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာများအနက် ရှေးအကျဆုံးမှာ ခရစ်တော် မပေါ်မီ ဘီစီ(၆)ရာစု အိန္ဒိယ မြောက်ပိုင်း ဗြာဟ္မီအက္ခရာဖြင့် ရေးထိုးထားသော တောင်ပေါက်ကြီး ကျောက်စာကို အစောဆုံးအဖြစ် ရခိုင်ပညာရှင်များ ညွှန်းဆိုကြပါသည်။ ဝေသာလီစေတီပျက်မှ ရရှိသော “သစ္စက ပရိဇ္ဇာကဝိ” ဟု ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည့် စာပါရှိသော ဗိုက်ပူဘုရားကျောက်စာကို ခညဝတီခေတ် အက္ခရာအရေးအသား (ဝေသာလီခေတ် အစောပိုင်းကာလ) ဟုလည်း ဖော်ပြကြသည်။ ရခိုင်ရာဇဝင်များအရ စန္ဒသူရိယမင်း (ဘီစီ ၅၀၀-၅၂၈)လက်ထက် ဘီစီ ၅၅၄ (တတိယ ခညဝတီခေတ်)တွင် ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ရဟန္တာငါးရာ ခြံရံလျက် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ခညဝတီမြို့ အနောက်ဖက်၊ ကစ္ဆပနဒီမြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိ သေလာဂီရိတောင်ထိပ်၌ ရပ်တန့် တော်မူခဲ့သည်ဟု ဆိုလိုသည့် စာသားရေးထိုးခဲ့ကြောင်း၊ ၁၉၃၂-၃၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ခန့်တွင် ကျောက်တော်တောင်နှင့် ခညဝတီမြို့ဟောင်း အကြားရှိ တောင်ပေါက်ကြီး ကျောက်နံရံပေါ်တွင် ဗြာဟ္မီအက္ခရာ ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးခဲ့သည်ကို ရခိုင်ပညာရှိ ဦးစံရွှေဖူးနှင့် တပည့်ဖြစ်သူ ဦးဦးသာထွန်းတို့ တွေ့ရှိကူးယူခဲ့ကြောင်း၊ စာကြောင်း (၂၅)ကြောင်းခန့် ရေးသားထားသော်လည်း (၅)ကြောင်းသာ ဖတ်ရှုနိုင်ကြောင်း သိရှိရ ပါသည်။^၁

မဟာမုနိကုန်းတော်ပေါ် ဒုတိယအဆင့် အရှေ့မြောက်ထောင့် အရပ်ရှိ စမ္မခံထက် ဒူးတစ်ဘက်ထောင်ပြီး တစ်ဘက်တင်ပလ္လင်ခွေထားသည့် ကျောက်ဆစ် နတ်ရုပ် အခြေတွင် ဗြာဟ္မီဘာသာဖြင့် စာကြောင်း (၁၂)ကြောင်း ရေးထိုးထားရာ (၆)ကြောင်းသာ ဖတ်ရှုရပြီး (လ၊ ဗ၊ ဟ) စာလုံး(၃)လုံး၏ အက္ခရာပုံများမှာ (အေဒီ

^၁ ဦးသာထွန်း၊ ဦး၊ ၁၉၃၂-၁၉၃၃၊ ၈၉။

၅ ရာစု မှ ၆ ရာစု) အတွင်း အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်း၊ ဂုပ္ပခေတ် အက္ခရာများ (အချို့က အေဒီ ၄ - ၅) ရာစုဟု ဖော်ပြကြသည်။) ဖြစ်ကြရာ မဟာမုနိကုန်းတော်ပေါ်မှ ကျောက်ရုပ်ကြွများသည်လည်း ခေတ်ပြိုင်လက်ရာများပင် ဖြစ်သည်။ ခညဝတီခေတ် နောက်တွင် ထွန်းကားခဲ့သော ဝေသာလီခေတ် (ပထမဝေသာလီ- ဘီစီ ၅၁၀ မှ အေဒီ ၃၇၀)(ဒုတိယဝေသာလီ- အေဒီ ၃၇၀ မှ ၆၀၀ အထိ) (တတိယဝေသာလီ- အေဒီ ၆၀၀ မှ ၇၂၀ အထိ)တွင် အိန္ဒိယမှ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်အတူ ဟိန္ဒူဘာသာ၊ ဗြဟ္မဏ ဝါဒများ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိခဲ့ကာ အိန္ဒိယအက္ခရာများနှင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာ များပါ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

ထို့နောက်ပိုင်းတွင် သဲကျောက်တုံးများပေါ်ထွင်းထုထားသည့် ကျောက်စာများ သာမက ဝေသာလီခေါင်းလောင်းစာ၊ အာနန္ဒစန္ဒြကျောက်စာများ စသည်ဖြင့် တွေ့ရှိ ခဲ့ကြောင်း၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့်အတူ စာပေအက္ခရာ အရေးအသားများလည်း ပူးတွဲရောက်ရှိခဲ့ရာ ထိုကျောက်စာများ ရေးထိုးထားသည့် သက္ကတနှင့် ဗြာဟ္မီအက္ခရာ များမှတစ်ဆင့် ရက္ခဝဏ္ဏ သို့မဟုတ် ရခိုင်အက္ခရာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်း၊ ခညဝတီ ခေတ်တွင် မာဂစစာပေခေါ် ဗြာဟ္မီအက္ခရာမှ ဂြန္တအက္ခရာ၊ ဝေသာလီခေတ်တွင် ဂုပ္ပစာပေ၊ သက္ကတစာပေ၊ ယင်းမှ ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာများ ဖြစ်လာပြီး ရခိုင်ပြည်တွင် တွေ့ရသောအက္ခရာဖြစ်၍ ရခိုင်စာ သို့မဟုတ် ရက္ခဝဏ္ဏစာဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ သက္ကတမှတစ်ဆင့် ရခိုင်-မြန်မာစာပေသို့ ဆင်းသက်လာပြီး ထိုသို့ အဆင့်ဆင့် စာပေတို့သည် ရောနှောယှက်တင်ကာ ထွန်းကားလာသည် ၊ ဟူသော လေ့လာသုံးသပ်ချက်များအရ ရက္ခဝဏ္ဏနှင့်မြန်မာအက္ခရာတို့သည် ဆင်တူပြီး ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟု ဆိုရပါမည်။

ဝေသာလီခေတ် အေဒီ ၃၂၀-၃၃၀ ခန့်က ဒွေင်စန္ဒြာမင်းသည် ဝေသာလီ ကျောက်ဆင်းတုဘုရားကြီးကို တည်ထားခဲ့ပြီး ကျောက်ဆင်းတု ကျောက်ဘက်၌ ပါဠိ ဘာသာဖြင့် ယေဓမ္မာဂါထာကို ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ဝေသာလီဘုရားကြီးကျောက်စာ (၄)ကြောင်း (ယေဓမ္မာ-မဟာသမဏ-) (ဝေသာလီခေတ်တွင် ရှေးအကျဆုံး အေဒီ ၄ ရာစု၊ မြောက်ပိုင်း ဗြာဟ္မီမှ အသွင်ပြောင်းလာသော အက္ခရာ၊ ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထား) ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးမှူးဝန်၏ နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ (၁၉၅၈-၅၉)တွင် ဤဝေသာလီဘုရားကြီးကျောက်စာ ရေးထိုးအက္ခရာမှာ ဂုပ္ပအက္ခရာ၊ အက္ခရာလက်ရေးပိုင်းပြီး ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ရေးထိုးကာလကိုလည်း အေဒီ ၅ ရာစုမှ ၆ ရာစု အကြားဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

^၁ စံသာအောင်၊ ဦး၊ ၁၉၇၅၊ ၆၀။

^၂ A.S.B. ၁၉၅၈-၅၉၊ ၂၄-၂၅။

အလားတူ နီတိစန္ဒြားမင်းလက်ထက် အေဒီ ၄၇၀ ခုနှစ်ခန့်က ရေးထိုးခဲ့သော ယေဓမ္မာဂါထာကျောက်စာကိုလည်း ဝေသာလီ ဥဏှိသကတောင်ပေါ်ရှိ စေတီတစ်ဆူမှ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ဤကျောက်စာ၏ အက္ခရာပုံမှာ ဗြာဟ္မီအက္ခရာမှ ပြောင်းလဲလာသော အက္ခရာပွား သို့မဟုတ် ဂုပ္ပအက္ခရာပွား သို့မဟုတ် ဂုပ္ပအက္ခရာကို ပြုပြင်တီထွင် ပြောင်းလဲထားသော အက္ခရာပုံဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ နီတိစန္ဒြား ကျောက်စာ (နီတိစန္ဒြားမင်း၏ မိဖုရားက အေဒီ ၄၇၈ ထိုးခဲ့) (၉-ဆက်မြောက် နီတိစန္ဒြားမင်း အေဒီ ၄၇၇-၅၃၂) လက်ထက်ထိုး၊ ဝေသာလီ ဥဏှိသကတောင်မှ ရရှိ။ မြောက်ပိုင်း ဗြာဟ္မီအက္ခရာမှ အသွင်ပြောင်းလာသော ဂုပ္ပအက္ခရာ၊ သက္ကတဘာသာ (ပါဠိဘာသာအနည်းငယ်ပါဝင်)ဖြင့် ရေးထား(၄ ကြောင်း)ပါသည်။ ဤကျောက်စာကို အိန္ဒိယကျောက်စာ ပါရဂူ မစ္စတာဒီးစီဆာရကားက ဂုပ္ပခေတ်အက္ခရာနှင့် သက္ကတ ဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားပြီး အလှူရှင်မှာ သာဝိစာစန္ဒြီယာ အမည်ရှိသော နီတိစန္ဒြား မင်း၏ မိဖုရားက လှူဒါန်းထားသော ဝတ္ထုတစ်ခုကို အကြောင်းပြု ရေးထိုးထားသည်။ နီတိစန္ဒြားမင်းသည် အေဒီ ၅၂၀ ခုနှစ်လောက်မှ ၅၇၅ ခုနှစ်အထိ ရခိုင်၊ ဝေသာလီပြည် ထီးနန်းကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ်မင်းလုပ်နေသော မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်။

ဝေသာလီခေတ် အေဒီ ၅၂၅ တွင် စိုးစံသည့် ဝီရစန္ဒြားမင်း၏ ကျောက်စာ (၄ ကြောင်း) ကိုလည်း ဝေသာလီသင်းကျစ်ဓာတ်တော်တောင်ပေါ်ရှိ စေတီတစ်ဆူမှ ရရှိရာ နီတိစန္ဒြားကျောက်စာ အက္ခရာပုံနှင့် ဆင်တူကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ဝေသာလီ ဝီရစန္ဒြားကျောက်စာ (ဝေသာလီသင်းချပ်တော်စေတီ မြောက်ဘက်) (အေဒီ ၅၃၂ တွင် ဤစေတီပေါင်း အဆူ(၁၀၀)ကို သင်းကျစ်ဓာတ်တော်တောင်၌ တည်ထားကြောင်း ရေးထိုးခဲ့။ ဗြာဟ္မီအသွင်ပြောင်း ဂုပ္ပအက္ခရာ၊ သက္ကတဘာသာဖျက် ပါဠိဘာသာဖြင့် ထိုး။ (၄ ကြောင်း) (ယခု မြောက်ဦး ပြတိုက်) ဤကျောက်စာကို အိန္ဒိယကျောက်စာ ပါရဂူ မစ္စတာဒီးစီဆာရကားက ဝီရစန္ဒြားမင်း ကျောက်စာ ဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းမင်းသည် တရားတော်ကို နှစ်သက်မြတ်နိုးသဖြင့် စေတီပုထိုးပေါင်း အဆူ (၁၀၀) တည်ဆောက် လှူဒါန်းကြောင်း ရေးထိုးခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အေဒီ ၆ ရာစု ဖြစ်ပါသည်။

သံတွဲ ငလုံးမော်ကျောက်စာ (G.E Fryer က အေဒီ ၁၈၇၂ မှာတွေ့။ England, Oxford ပြတိုက် (The Royal Asiatic Society At the Museum of the India Institute Oxford)၌ ရှိ။ (စာကြောင်း ၇ ကြောင်း) (ကြောင်းရေ ၁ မှ ၃ အထိ ယေဓမ္မ အစချီ ဂါထာ။ ကြောင်းရေ ၄ မှ အဆုံးထိ) အလှူရှင် ဥပသကာများဖြစ်သော မိဂါနှင့် သာကောမဲတို့က မိဘနှစ်ပါးကိုရည်စူး၍ ကုသိုလ်ပြုခဲ့ကြောင်း ရေးထိုးထားပါသည်။ ဒေဝနာဂရီအက္ခရာ၊ (ASB တွင် ဂုပ္ပအက္ခရာဟု ဖော်ပြထား) သက္ကတဘာသာ။

ဝေသာလီခေတ် အေဒီ ၈ ရာစု အတွင်းဟု ပါမောက္ခ ဂျန်စတန်က ခန့်မှန်းထား ပါသည်။

ဝေသာလီမြို့ဟောင်း တူးဖော်မှု (VSL-4) မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော သက္ကတ ကျောက်စာ (၁၀" x ၄" x ၇") ယေစမ္မာစာကြောင်း ၄ ကြောင်း၊ သက္ကတဘာသာ၊ အေဒီ ၆ ရာစုသုံး ဂုပ္ပတအက္ခရာ)ကိုလည်း တွေ့ရှိထားပါသည်။

ရှင်ငယ်တက်ကျောက်စာ (ဝန်းတီးနတ်ကျွန်းကျောက်ရုပ်စာ) (မြောက်ဦးခေတ် နှင့်ဝေသာလီခေတ်) (ယခု မြောက်ဦးရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်) (ရှေ့မျက်နှာ- ၁၀ ကြောင်း သက္ကရာဇ် ၉၀၅ ဟူ၍ ပါရှိ၊ နောက်ကျော ၃၀ ခန့်အား သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးထားပါသည်။

ဝေသာလီသင်းကျစ်တော်ကျောက်စာ (ဝေသာလီခေတ်) (မြောက်ဦးပြတိုက်) (၄ ကြောင်း) ဂုပ္ပအက္ခရာ (နီတိစန္ဒြားကျောက်စာများမှ အက္ခရာများနှင့် တူညီ၏။) “ယေဓမ္မာ” ဂါထာကိုလည်းကောင်း၊ အိုးထိန်းကျောက်စာ (ဝေသာလီခေတ် အေဒီ ၆ ရာစု) (၂၂ ကြောင်း) ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝိဇယကျောက်စာ (ဝေသာလီ၊ လင်းမြေတောင်) ကိုလည်းကောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပြီး များသောအားဖြင့် ကျောက်စာအကြောင်းအရာမှာ “ယေဓမ္မာ” အစချီဂါထာများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဝေသာလီ တူးမြောင်းကျောက်စာ (ဓမ္မစန္ဒြာမင်း ကျောက်စာ) (၁၀ ကြောင်း) သက္ကတဘာသာ (မြောက်ဦးပြတိုက်) (သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည် အညစ်ကြေး သုံးပါး လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟကို ဖယ်ရှားအပ်ပါကုန်၍ တဏှာ တည်းဟူသော လှိုင်းတံပိုး ပြင်းထန်သည့် ဘဝသမုဒ္ဒရာမှ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ကမ်းတစ်ဖက်သို့ ချမ်းသာစွာ ရောက်ရပါစေသတည်း။ ဟု ရေးထိုးထားပါသည်။ “ဤစေတီကို ဖျက်ဆီးသူသည် သေသည်၏နောက်၌ တပြောင်ပြောင် တောက်လောင်လျက်ရှိသော ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းသော ရောဂုဝင်ရဲသို့ ရောက်ပါစေသတည်း “ ၊ ” ဤစေတီ စောင့်ရှောက်သူသည် နတ်ပြည်၌ ကပ်ကမ္ဘာသက်တမ်း ထောင်ပေါင်းများစွာ တည်ပါစေသတည်း”-ဟူ၍ ဆုတောင်းနှင့် ကျိန်စာတို့ကို ရေးထိုးထားရာ ရခိုင်ဒေသရှိ ကျောက်စာများတွင်ရော၊ ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများတွင်ပါ တွေ့ရလေ့ရှိသည့် ဆုတောင်းနှင့် ကျိန်စာမျိုးကို အစောဆုံးတွေ့ရသည့် အထောက်အထားဖြစ်ပြီး ဝေသာလီခေတ် အေဒီ ၇ ရာစု နှောင်းပိုင်း ဓမ္မစန္ဒြာမင်းကြီး (အေဒီ ၇၀၄-၇၂၀) ရေးထိုးခဲ့ဟန်ရှိကြောင်း သိရသည်။ ပြိုင်းချဘုရားကျောက်စာ (ဝေသာလီခေတ်) (မြောက်ဦးပြတိုက်) (၁၉ ကြောင်း)၊ ကျောက်စတူပါ စေတီငယ်များပေါ်မှစာများနှင့် ပလ္လင်မှစာ (ယေဓမ္မာ အစချီ ဂါထာများ) (ဗြာဟ္မီအက္ခရာ) (အေဒီ ၄ မှ ၆ ရာစု)၊ ဥဏှိသာကတောင်စေတီ ကျောက်စာ

(ဝေသာလီခေတ်) (၅ ကြောင်း)၊ မင်းပြားမြို့၊ ကျိန်းတောင်ကျောက်စာ (အေဒီ ၅ ရာစု) (ဝေသာလီခေတ်) (၈ ကြောင်း) စသည့် ခေတ်အဆက်ဆက် ရေးထိုးထားသည့် ကျောက်စာများကိုလည်း မကြာသေးမီက ထပ်မံတွေ့ရှိစုဆောင်းခဲ့ပါသည်။

ဝေသာလီခေတ်တွင် အထူးခြားဆုံး၊ အရေးအကြီးဆုံးနှင့် တန်ဖိုးအရှိဆုံး ကျောက်စာတိုင်ကို အာနန္ဒစန္ဒြမင်းက အေဒီ ၆၅၀ တစ်ဝိုက်တွင် (အချို့က အေဒီ ၆၈၀ တွင် ရေးထိုးကြောင်း ဆိုကြ၏) ရေးသားစိုက်ထူခဲ့သည်။ လေးထောင့် ကျောက်စာတိုင် ဖြစ်ပြီး မျက်နှာသုံးဘက်၌ ကျောက်စာများ ရေးထိုးထားပါသည်။

အရှေ့ဘက်မျက်နှာရှိ စာများမှာ ရှေးအကျဆုံးဟု ယူဆနိုင်သည့် အက္ခရာပုံများဖြင့် ရေးထိုးထားပြီး ဝေသာလီဒုတိယခေတ် အေဒီ-၃ ရာစုနှင့် ၆-ရာစုအတွင်း၌ ရေးထိုးခဲ့သည်ဟု မှန်းဆရပါသည်။ စာကြောင်းရေ (၆၉)ကြောင်း ပါရှိသည်။ ဒုတိယ ရှေးကျသော စာတို့ကို အနောက်ဖက်မျက်နှာတွင် တွေ့ရပြီး ရှေ့ပြေး နာဂရီ အက္ခရာဖြင့် အေဒီ- ၇၂၉-လောက်က ရေးထိုးခဲ့သည်^၁ ဟုခန့်မှန်းရပြီး အာနန္ဒစန္ဒြမင်း လက်ထက် ဖြစ်ပါသည်။

ပညာရှင်အချို့ကလည်း အရှေ့ဘက်မျက်နှာ ရေးထိုးထားသော အက္ခရာမှာ ဂုဏ္ဍအက္ခရာဖြစ်၍ သက္ကတဘာသာနှင့် ရေးထိုးသဖြင့် အခြားမျက်နှာ (၂)ဘက် ရှိသည့် အနက် ယင်းစာသည် ရှေးအကျဆုံးစာဖြစ်သည်ဟု ခန့်မှန်းရ၏။ အနောက်ဘက် မျက်နှာ၌ နာဂရီအက္ခရာဖြင့် ရေးထိုးထားပြီး အေဒီ ၆ ရာစု ၇ ရာစု လောက်က စာဖြစ်၏^၂ ဟု ခန့်မှန်းထားကြပါသည်။

မြောက်ဖက်မျက်နှာတွင်ကား အေဒီ(၆၀၀)ခန့်က ရေးထိုးခဲ့သော စာကြောင်း (၄)ကြောင်း၊ ယင်း၏အောက်၌ အေဒီ(၁၁)ရာစုခန့်က အစောပိုင်း ဘင်္ဂါလီအက္ခရာနှင့် တူသောစာလုံးတို့ဖြင့် စာကြောင်း (၆၉)ကြောင်း ရေးထိုးထားပါသည်။ မြောက်ဖက် မျက်နှာရှိ အက္ခရာစာလုံးများသည် ဖတ်မရလောက်အောင် ပျက်စီးပြုန်းတီးနေသည်။ ဘင်္ဂါလီစာ (၆၉)ကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခ ဂျွန်စတင်၏ လေ့လာချက်အရ အေဒီ(၁၀)ရာစု နောက်ပိုင်းတွင် ရေးထိုးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရပါသည်။^၃

ဒေါက်တာပင်မလာဂတ်မင်က ကျောက်စာအက္ခရာတို့မှာ ဘင်္ဂလားပြည် စန္ဒြမင်းဆက်ဝင် မင်းတစ်ပါးဖြစ်သည့် ဂိုဗင်ဒါစန္ဒြ (အေဒီ-၁၀၂၀-၁၀၅၅)လက်ထက်သုံး

^၁ ဦးသာထွန်း၊ ဦး၊ ၁၉၃၂-၁၉၃၃၊ ၄၄-၄၅၊ ၁၁၇။

^၂ စောထွန်းအောင်၊ ဒေါက်တာ၊ ၁၉၆၁ ၊ ၄၈။

^၃ A.S.B. ၁၉၅၈-၅၉၊ ၂၄-၂၅။

စာလုံးများနှင့် ဆင်တူကြောင်း^၁ ခြုံငုံသုံးသပ်ပါက အစောပိုင်း ဘင်္ဂါလီစာအများစုမှာ အေဒီ(၁၁)ရာစုသုံး ဖြစ်ပြီး အချို့အက္ခရာတို့မှာ အေဒီ(၉)ရာစုနှင့် (၁၀)ရာစုသုံး များလည်း ပါဝင်ကြောင်း ဆိုထားပါသည်။

အာနန္ဒစန္ဒြာမင်း နောက်ပိုင်းတွင် သီရိစန္ဒြာမင်း၊ သိင်္ဂီစန္ဒြာမင်းနှင့် စူလစန္ဒြာမင်းတို့ ဆက်ခံကြောင်း ရခိုင်ရာဇဝင်များတွင် ဖော်ပြကြသည်။ အထူးသဖြင့် စူလစန္ဒြာမင်းသည် ဝေသာလီ၏ နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်ကြောင်း ရခိုင်သုတေသီပညာရှင်များက သဘောတူ လက်ခံကြပြီး စူလစန္ဒြာမင်းလက်ထက်တွင် သွန်းလုပ်သော ဒင်္ဂါးအသေး၊ အလတ်နှင့် အကြီးဟူ၍ သုံးမျိုး တွေ့ရပါသည်။

အဆိုပါ ဒင်္ဂါးများတွင် “စူလမဟာရာဇာ” ဟူသောစာကို ဝိုင်းစက်သည့် အက္ခရာဖြင့် ရေးထားရာ အက္ခရာနှင့် စာပေအရေးအသား ပြောင်းလာကြောင်း ဖော်ပြသော လက္ခဏာတစ်ရပ်^၂ ဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ကြပါသည်။ အချို့ကလည်း စူဠစန္ဒြဒင်္ဂါးပြားပါစာတမ်းမှာ သက္ကတအက္ခရာဖြင့် မဟုတ်ဘဲ ယနေ့ မြန်မာအက္ခရာ နှင့်နီးစပ်နေသည်မှာ ထူးခြားချက်တစ်ရပ်ဟု သုံးသပ်ကြပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ဗြာဟ္မီဏာဘာသာ၊ ဟိန္ဒူဘာသာ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာစသော ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုနှင့်အတူ စာပေအက္ခရာများပါ ရခိုင်ဒေသရှိ ခေတ်ဝင်၊ ဝေသာလီမြို့များသို့ ရောက်ရှိခဲ့ရာ အစောဆုံးတွေ့ရှိသော ကျောက်စာများသည် ဗြာဟ္မီဏာဝါဒဆိုင်ရာ ရုပ်ကြွများနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာများ အများဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်မှ တွေ့ရသော အေဒီ ၁၁ ရာစု မတိုင်မီ ရေးထိုးသည့် ကျောက်စာအများစုသည် အိန္ဒိယအက္ခရာ (ဝါ) ဗြာဟ္မီအက္ခရာဖြင့် ရေးထားပြီး သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထား ကြောင်း၊ အထက်ဖော်ပြပါ ကျောက်စာများအနက် ယေဓမ္မာ ကျောက်ပြားစာနှင့် ဝေသာလီ ကြေးဆီမီးခွက်စာမှ လွဲ၍ ကျန်ကျောက်စာအများစုသည် ဗြာဟ္မီမှ အသွင် ပြောင်းလာသော အက္ခရာအများစုဖြစ်ကြောင်း၊ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ဖော်ပြပါ ကျောက်စာ များမှ အက္ခရာများသည် အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်းသုံး ဗြာဟ္မီပွား အက္ခရာများနှင့် ဆင်တူပြီး အေဒီ ၆ ရာစုသုံး ယသောဒါမံ ဗျည်းများနှင့် အနီးစပ်ဆုံးတူကြောင်း၊ ရခိုင်အက္ခရာ များသည် ပျူအက္ခရာများနှင့်လည်း မတူကြောင်း၊ ရခိုင်ပညာရှင်အချို့က ဝေသာလီ ခေတ်နှောင်းပိုင်း စန္ဒြာမင်းတို့၏ နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်သည့် စူဠစန္ဒြာမင်း လက်ထက်တွင် သွန်းလုပ် သုံးစွဲသော ငွေဒင်္ဂါးများ၌ “စူဠမဟာရာဇာ”^{*}ဟု ဝိုင်းစက်သော ရက္ခဝဏ္ဏ ခေါ် ယနေ့ မြန်မာအက္ခရာနှင့် နီးစပ်သည့် ရခိုင်အက္ခရာ ပေါ်ပေါက်နေပြီဟု ဆိုချင်

^၁ စောထွန်းအောင်၊ ဒေါက်တာ၊ ၁၉၆၁၊ ၄၉။
^၂ စောထွန်းအောင်၊ ဒေါက်တာ၊ ၁၉၆၁၊ ၄၉။

ကြကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဝေသာလီမြို့ဟောင်းမှ ကြေးဆီမီးခွက်စာသည် လက်ရေးပိုင်း နေသော်လည်း အက္ခရာပုံအရ ဝေသာလီ နှောင်းခေတ် ခရစ်သက္ကရာဇ် ဆယ်ရာစု ပထမပိုင်း၌ ရေးထိုးသော အက္ခရာပုံမျိုး ဖြစ်သည်ဟု ရရှိပညာရှင်အချို့က ယူဆ ကြကြောင်း^၁ စသည့်အထောက်အထားများကို သုံးသပ်၍ ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာ ပေါ်ပေါက် လာမှုကို တွက်ဆနိုင်ပါသည်။

(ခ) ထိုင်းနိုင်ငံမှ ပရပထုံကျောက်စာ၊ လော့ဗူရီကျောက်စာနှင့် ပုဂံမှ တွေ့ရှိသော ထိုင်းနှင့်ခမာအက္ခရာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာ

ရှေးမွန်ဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော အစောဆုံးကမ္ဘာပေ အထောက် အထားအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ပရပထုံ၌ တွေ့ရှိသော ကျောက်စာနှင့် လော့ဗူရီကျောက်စာ (ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဘန်ကောက်မြို့၊ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် ရှိသည်)ကို အေဒီ ၇ ရာစုတွင် ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း၊ မွန်အက္ခရာသမိုင်းနှင့် အက္ခရာပေါ်ပေါက်လာပုံကို လေ့လာ သုတေသနပြုနိုင်သည့် အရေးပါသော ကျောက်စာများ ဖြစ်ကြောင်း၊ ခရစ်နှစ်ဦးပိုင်း ကာလမှစ၍ ရှေးမွန်ဘာသာဖြင့် ရေးထိုးသော မွန်ကျောက်စာများမှာ မွန်ဘာသာနှင့် ပါဠိတို့ ရောနှောရေးသားကြကြောင်း၊ အထူးသဖြင့် ဗုဒ္ဓစာပေဖြစ်သော ပါဠိစာပေသည် သုဝဏ္ဏဘူမိဒေသတွင် များစွာအသုံးပြုခဲ့ကြကြောင်း ပညာရှင်များက သုတေသနပြု ဖော်ထုတ်ထားခဲ့ကြပါသည်။

ပုဂံဒေသတစ်ဝိုက်တွင် ပျူ၊ မြန်မာ၊ မွန်၊ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ ထိုင်း(ယိုးဒယား)၊ ထိုင်း-ခမာ၊ တမိလ်၊ တရုတ်ကျောက်စာများ တွေ့ရှိရသည်။ အနော်ရထာမင်းနှင့် ကျန်စစ်သားမင်းတို့၏ နန်းပြုကာလတွင် မွန်ကျောက်စာ အထောက်အထား အများဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ၊ ပျူ၊ မွန်၊ ပါဠိ လေးဘာသာ ရေးထိုးထားသော မြစေတီကျောက်စာ မတိုင်မီ ပုဂံတွင် မွန်ကျောက်စာ တစ်မျိုးတည်းသာ ရေးထိုး ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၁-ရာစု ကျန်စစ်သားမင်း နန်းပြုကာလတွင် ရေးထိုးသော မွန် ကျောက်စာများအဖြစ် သထုံအနီး ဘီးလင်းမြို့ရှိ ညောင်ပိုင်းကျောက်စာ၊ ကျိုက်တဲ ကျောက်စာနှင့် ကျိုက်တလန်းကျောက်စာ (ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ စာကြည့်တိုက်) ပြည်ရွှေဆံတော် မွန်ကျောက်စာ၊ သထုံကလျာဏီ သိမ်ကျောက်စာတို့ကို တွေ့ရှိရသည်။ ကျန်စစ်သားမင်း နန်းတက်ချိန်ထက်စောသည်ဟု ယူဆနိုင်သော အက္ခရာပုံသဏ္ဍာန် စောသော မွန်ကျောက်စာတို့မှာ တြပ်ကျောက်စာနှင့် ပဏ္ဍိတ်ကျောက်စာ ဖြစ်သည်။

^၁ ဦးအောင်သာဦး၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု ဝေသာလီခေတ် (စာ-၄၂)

ယင်းတို့ကို သထုံတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ပုဂံနှင့် အနီးတစ်ဝိုက်မှလည်း မြကန် ကျောက်စာ၊ အလံ-ပုဂံ ကျောက်စာ၊ ကျန်စစ်သား အတ္ထုပ္ပတ္တိကျောက်စာ၊ ကျန်စစ်သား နန်းတည် ကျောက်စာများ တွေ့ရှိရပါသည်။ တွေ့ရသမျှ ကျောက်စာအားလုံးသည် မွန်ဘာသာဖြင့်ပင် ရေးထိုးထားပြီး ကျန်စစ်သားမင်းကြီး၏ ဆောင်ရွက်မှုများကို ခမ်းခမ်းနားနား ဖော်ပြမှတ်တမ်းတင်ထားသည်။

ထိုကာလတွင် အခြားဘာသာစကားဖြင့် ရေးသော ကျောက်စာ အထောက်အထားကို ယနေ့အထိ မတွေ့ရသဖြင့် မွန်ဘာသာကို အဓိကသုံးစွဲခဲ့ကြောင်း ခိုင်ခိုင်မာမာ ပြောနိုင်ပါသည်။ အလားတူ ကျန်စစ်သားမင်း၏ကောင်းမှု အာနန္ဒာဘုရားရှိ ငါးရတနာဆယ်ဇာတ်တော်နှင့် မာရ်စစ်သည်ဆိုင်ရာ စဉ်းကွင်းစာများ၊ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးဘုရားအတွင်း နံရံမင်္ဂလာများတွင် မွန်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားပြီး မြန်မာစာ၊ မြန်မာအက္ခရာ အရေးအသား မတွေ့ရသေးသဖြင့် ပုဂံတွင် မွန်ဘာသာနှင့် မွန်အက္ခရာ ဖွံ့ဖြိုးထွန်းကားနေမှုနှင့် လွှမ်းမိုးမှုကို သုံးသပ်ကြည့်နိုင်ပါသည်။

အနော်ရထာမင်း ကာလမတိုင်မီ စာပေ၊ အက္ခရာဟူ၍ ခိုင်ခိုင်မာမာ မတွေ့ရသေးသော်လည်း အနော်ရထာမင်း လက်ထက်မှ စတင်၍ အုတ်ခွက်စာများတွင် မွန်ဘာသာ၊ သက္ကတဘာသာ၊ ပါဠိဘာသာ အရေးအသားများအား မွန်အက္ခရာ၊ နာဂရီ အက္ခရာတို့ကို အသုံးပြု၍ ရေးသားထားမှုများ စတင်တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ကာလက အုတ်ခွက်များတွင် မြန်မာအက္ခရာ၊ မြန်မာစာဖြင့် ရေးထားသည်ကို မတွေ့ရပဲ မွန်ဘာသာ၊ မွန်အက္ခရာဖြင့်သာ အများဆုံး ရေးသားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့ကြောင့် အနော်ရထာမင်း မတိုင်မီ ကာလအထိ ပုဂံတွင် မည်သည့် စာပေ၊ အက္ခရာမှ ရေးသားသုံးစွဲခြင်းမရှိဟု ယူဆရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အနော်ရထာမင်း သထုံကို တိုက်ပြီး ပိဋကတ်(၃)ပုံနှင့်အတူ ဗုဒ္ဓစာပေ (ဝါ) ပါဠိ၊ သက္ကတဘာသာ တို့သည် သထုံဒေသသုံး မွန်ဘာသာ၊ မွန်အက္ခရာနှင့်အတူ ရောက်ရှိလာပြီး မွန်ဘာသာသည် ပုဂံဒေသ၏ အရပ်သုံး၊ ရုံးသုံးဘာသာ ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၁၅)ရက်နေ့က ပုဂံဒေသမှ တူးဖော်ရရှိသည့် ကျောက်စာ (၄၅ စင်တီမီတာ x ၇၅ စင်တီမီတာ) တစ်ချပ်သည် ထိုင်း (ယိုးဒယား) အက္ခရာနှင့် ခမာအက္ခရာများဖြင့် ရေးထိုးထားပြီး စာကြောင်းရေ (၂၅)ကြောင်း ပါရှိသည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်က ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဘန်ကောက်မြို့၊ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်မှ ကျောက်စာပညာရှင် Prof; ChamThongkhamwan က ဖတ်ရှုလေ့လာ၍ ဘာသာ

ပြန်ဆိုခဲ့ရာ အယုဒ္ဓယခေတ်ပုံစံ (၁၆ ရာစု အလယ်) အက္ခရာဖြင့် ထိုင်းဘာသာ ကျောက်စာဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုင်းဘုရင့် အမှုထမ်းများဖြစ်သော Muen Rajamontri Okkhun Kaew Khun Thongraksaa တို့ (၃)ဦးက ပုဂံဒေသရှိ မိုးဇလရွာ (Mojla) အနီး ဘုန်းကြီးကျောင်းအတွက် လယ်မြေ လှူဒါန်းသည့်အကြောင်း ရေးထိုးထားသည့် ဆုတောင်းစာနှင့် ကျိန်စာများ ပါရှိသည့် ကျောက်စာဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ပုဂံခေတ်ဦးပိုင်း မဟုတ်သော်လည်း ထိုင်း-ခမာ အက္ခရာသည် ခရစ်နှစ် ၁၆ ရာစုလယ်အထိ မွန်အရေးအသား လွှမ်းမိုးနေဆဲဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့အတူ အလှူဒါန မှတ်တမ်းတင်ရေးထိုးမှုစလေ့ ဆက်လက်တည်ရှိဆဲ အနေအထားနှင့် ထိုင်းအနွယ်များ ပုဂံဒေသအနီး နေထိုင်အခြေချခြင်းနှင့် ကူးလူးဆက်ဆံမှုတို့ရှိကြောင်းကို ဖော်ပြ နိုင်သော ကျောက်စာ ဖြစ်ပါသည်။

(၇) ကရင်ပြည်နယ်၊ ကော့ဂွန်းဂူနံရံမှ မွန်ခမာကျောက်စာ

ကရင်ပြည်နယ်၊ ဘားအံမြို့အနီး၊ ဘားကပ်ရွာရှိ ကော့ဂွန်းဂူအတွင်း ရပ်တော်မူ ကျောက်ဆင်းတုတော်၏ သင်္ကန်းပေါ်တွင် ရေးထိုးထားသည့် ရှေးမွန်ကမ္ပည်းစာ (၂၃-ကြောင်း)တွင် သက္ကရာဇ် မပါသော်လည်း အက္ခရာပုံနှင့် အရေးအသားကို လေ့လာပါက ကကြီးတချောင်းငင်ဆွဲပုံမှာ အလယ်ဗဟိုမှ ဖြစ်ပြီး သထုံရွှေစာရံ ဘုရားဝင်းရှိ တြပ်နှင့် ပဏ္ဍိတ်ခေါ် မွန်ကျောက်စာတို့၌ ပါရှိသည့် (မကုတ်) ဟူ၍ မနူဟာမင်း အမည်မှန်ကို ရေးသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ----- ဟု ပရပထံနှင့် လော့ဗူရီ မွန်ကျောက်စာများ၌ ပါရှိသည့် အက္ခရာတို့နှင့် နီးစပ်လေသည်။ လော့ဗူရီ မွန်ကျောက်စာကို (၈)ရာစုထိုး ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပရပထံ မွန်ကျောက်စာကို (၆) ရာစုထိုး ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်ပါရဂူကြီး ဒေါက်တာဂျော့ဇေဒီးက အက္ခရာ အရေးအသားကို မူတည်၍ တည်းဖြတ်ထားသည်။ ထိုကော့ဂွန်းဂူ မွန်ကျောက်စာသည် ထိုကျောက်စာများကဲ့သို့ ရှေးမကျလှသော်လည်း သထုံပြည်ကို ပုဂံပြည့်ရှင် အနော်ရထာမင်း သိမ်းပိုက်သည့် အေဒီ (၁၀၅၇) မတိုင်မီက ကမ္ပည်းထိုးခဲ့ဟန် တူကြောင်း မှန်းဆရပါသည်။

(ဃ) ပုဂံမှတွေ့ရသော တမိလ်ကျောက်စာ

ပုဂံဒေသ မြင်းကပါရွာအနီးမှ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ဂြန္ထအက္ခရာဖြင့် သက္ကတ ဘာသာ၊ တမိလ်အက္ခရာ တမိလ်ဘာသာတို့ဖြင့် ရေးထိုးထားသော စာကြောင်း ၉ ကြောင်းပါ ကျောက်စာအကြောင်းကို ၁၉၀၂-၀၃ ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြား

ရေးဝန်၏ နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ တမိလ်ကျောက်စာ ဘာသာ ဖတ်ရှုနိုင်သော အိန္ဒိယရေးဟောင်းသုတေသန ကျောက်စာဝန် ဒေါက်တာ အီးဟူလ်ဇ်၏ ဖတ်ရှု ဘာသာပြန်ဆိုချက်အရ တမိလ်ကျောက်စာကို သိရှိရပါသည်။

တမိလ်ကျောက်စာတွင် ခုနှစ် သက္ကရာဇ် မပါသော်လည်း ရေးထိုးထားသော အက္ခရာပုံကို ထောက်၍ ကျောက်စာရေးထိုးသော ကာလမှာ အေဒီ ၁၂၀၀ မှ ၁၃၀၀ အတွင်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၊ ကေရာလပြည်နယ်မှ က္ကရာယိရာဏ် သိရိယာန်သည် ပုဂံတွင် ရှိသော “နာနာဒေဂိဝိဏ္ဏဂရ” အမည်တွင်သည့် ဗိဿနိုး နတ်ကွန်း အဆောက်အဦတွင် လှူဒါန်းခြင်းကိစ္စ မှတ်တမ်းတင်ရေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သက္ကတဘာသာဖြင့် ဗိဿနိုးနတ်အား ကြည်ညိုခြင်းဝတ်ရွတ်စဉ်ကျမ်းမှ ဂါထာကို တစ်ပိုင်း ရေးထိုးထားပြီး တမိလ်ဘာသာဖြင့် ဒုတိယအပိုင်းကို ရေးသား ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။^၁

ဤကျောက်စာအရ ပုဂံတွင် ဗိဿနိုးနတ်ကွန်း အဆောက်အအုံ တစ်ခု အေဒီ ၁၁ ရာစု လောက်က ဆောက်လုပ်ကြကြောင်း၊ ကျန်စစ်သားမင်းကြီး ကိုယ်တိုင် မိမိကိုယ်ကို ဗိဿနိုးနတ် ဝင်စား၍ ပုဂံတွင် မင်းဖြစ်လာကြောင်း၊ ကျန်စစ်သား အတ္တပုတ္တိကျောက်စာ၊ နန်းတည်ကျောက်စာ အပါအဝင် ကျောက်စာများတွင် ဖော်ပြ ထားချက်အရ အေဒီ ၁၁ ရာစု ကာလက ပုဂံတွင် ဗိဿနိုးနတ် ကိုးကွယ်သော ဗြဟ္မဏဘာသာဝင်များ အရေးပါ အရာရောက်မှု၊ ထေရဝါဒနှင့်အပြိုင် ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုများရှိမှုတို့ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

အလားတူ ကျောက်စာတွင် သုံးထားသည့် ဂြန္တအက္ခရာနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ဂြန္တအက္ခရာသည် တမိလ်ဒေသတွင် သက္ကတဘာသာကို ရေးသားရာတွင် အသုံးပြုသော အက္ခရာဖြစ်ပြီး ရေးကျသော ဂြန္တအက္ခရာမှာ အေဒီ ၇၀၀ မတိုင်မီကပင် ရေးသားလေ့ ရှိပြီး ခေတ်ကာလ အသီးသီးတွင် ပြောင်းလဲလာသော်လည်း အေဒီ ၁၂၅၀ လောက် မှစ၍ ယနေ့ ဂြန္တအက္ခရာနှင့် ကွဲပြားခြင်း မရှိတော့ကြောင်း သိရပြီး တမိလ်အက္ခရာ သည်လည်း အေဒီ ၇ ရာစု ဦးပိုင်းကပင် ပေါ်ပေါက်လာပြီး တမိလ်အက္ခရာနှင့် ဂြန္တအက္ခရာတို့မှာ ကွဲပြားမှု သိပ်မရှိဘဲ ခပ်ဆင်ဆင်တူပြီး လုံးလုံးတူသော အက္ခရာ များပင် ပါဝင်ကြောင်း၊ ပုဂံမှ တမိလ်ကျောက်စာပါ အက္ခရာပုံမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ခရစ်နှစ် ၁၀ ရာစု မှ ၁၂၅၀ လောက်ထိ ရေးထိုးသော အလယ်ခေတ် တမိလ် အက္ခရာပုံဖြစ်ပြီး ယခု တမိလ်ကျောက်စာ ရေးထိုးရာတွင်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ တမိလ် ဒေသ၌ သက္ကတကျမ်းဂန်စာပေများ ရေးသားရာတွင် ဂြန္တအက္ခရာကို သုံးသော

^၁ ဦးမိုးကေ၊ စာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံဂျာနယ် (စာ ၈၉-၉၀)

အစဉ်အလာအတိုင်း မုကုန္ဒမာလာမှ သက္ကတဂါထာကို ဂြန္ထအက္ခရာဖြင့်လည်းကောင်း၊ အခြားအကြောင်းအရာစကားပြေကို တမိလ်ဘာသာ၊ တမိလ်အက္ခရာဖြင့်လည်းကောင်း ရေးထိုးထား၍ ပုဂံခေတ်ကာလ၏ ရှုထောင့်စုံကို လေ့လာသုံးသပ်နိုင်သည့် တန်ဖိုးကြီးမားသော ကျောက်စာတစ်ချပ် ဖြစ်ပါသည်။

(၉) ပုဂံမှ တွေ့ရသော ပျူ-တရုတ်ကျောက်စာ

ပုဂံသရပါတံခါးအနီးမှ တွေ့ရပြီး^၁ ပုဂံခေတ်၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအကြောင်း ရေးထိုးမှတ်တမ်းတင်ထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ ပျူဘာသာမျက်နှာဘက်တွင် စာလုံး(၁၉)လုံးခန့် ဖတ်နိုင်သော်လည်း တရုတ်ဘာသာဘက်တွင် အနည်းငယ် ပိုမိုဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

ရှေးဟောင်း တရုတ်အက္ခရာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာကို တရုတ်နိုင်ငံ၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနသို့ ပေးပို့ခဲ့သော်လည်း အောက်ပါ အချို့စာလုံးများ အပါအဝင် စာလုံး (၈၀)ခန့်သာ၊ တချို့အဝက် တစ်လုံးချင်း သိရှိဘာသာပြန်ဆိုရရှိသော်လည်း စာကြောင်းလိုက်၊ စာပိုဒ်လိုက်၊ အကြောင်းအရာအလိုက် ဘာသာပြန်ဖတ်နိုင်ခြင်း မရှိပါ။

မိယန် Mein (မြန်မာ) (၂- နေရာပါရှိ)
ဟုန်ဖ Huang Fa (ရာဇဥပဒေ) (အကြိမ်များစွာ ရေးသားထား)

ပညာရှင်များ ခန့်မှန်းပြန်ဆိုချက်အရ အချို့စာလုံးများကို ဆက်စပ်၍ ဖော်ထုတ်လေ့လာကြပါသည်။

- (၁) ယူနန်မှအရာရှိများ အခြားပြည်နယ်သို့ ရောက်သောအခါ (ကရ - ၁၃၊ ၁၄) (၂-ကြိမ် ၊ ၃-ကြိမ် တွေ့ရသည်။)
- (၂) “မိယန် (မြန်မာ)နိုင်ငံကို ဖျက်ဆီးရန်မဟုတ်” (ကရ - ၂၄)

အဓိက အားနည်းချက်မှာ တရုတ်ဘာသာနှင့် မြန်မာဘာသာ ရေးသားနည်း မတူညီမှုကြောင့် ဖြစ်ကြောင်း၊ တရုတ်စာသည် လက်ယာဘက် စတင်၍ အထက်မှ အောက်သို့၊ ၎င်းစာကြောင်း ဆုံးပါက နောက်တစ်ကြောင်းကိုလည်း အထက်မှ အောက်သို့ ရေးရကြောင်း၊ ယခုကျောက်စာတွင် တရုတ်စာရေးနည်း မဟုတ်ပဲ တရုတ်စာကို မြန်မာစာရေးသကဲ့သို့ လက်ဝဲဘက်မှ လက်ယာဘက်သို့ အလျားလိုက်

^၁ ယခု ပုဂံရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်၊ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦးစာပေများ ပြခန်း၌ ပြသထားသည်။

ရေးသားခဲ့ခြင်းကြောင့် မည်သူမျှ မဖတ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊^၁ တရုတ်မှတ်တမ်းတစ်ခု ဖြစ်သော ယုန်ရှီ Yuan Shin သမိုင်းကျမ်းတွင် မှတ်တမ်းတင်မှုများကို လေ့လာ၍ ပုဂံဘုရင် ကျော်စွာမင်းကြီးသည် အေဒီ ၁၂၉၆ ခုနှစ်တွင် သားတော် သင်္ဂပတေ့ ဦးဆောင်သည့် သံအဖွဲ့အား ပီကင်းသို့ စေလွှတ်ခဲ့ကာ အေဒီ ၁၂၉၇ ခုနှစ်တွင် ၎င်းသံအဖွဲ့ ပီကင်းမှ ပြန်လာသောအခါ ယွန်ဂို ပူးတွဲသံအဖွဲ့ လိုက်ပါလာကြောင်း၊ ၎င်းသံအဖွဲ့တွင် ဖော်ပြပါ တရုတ်-ပျူကျောက်စာ ရေးထိုးမည့် ချိုလီ Chich Lic ဆိုသူ ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း၊^၂ ထို့ကြောင့် ဤတရုတ်-ပျူကျောက်စာသည် အေဒီ ၁၃ ရာစု နှောင်းပိုင်းတွင် ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း၊^၃ စသည်ဖြင့် ပညာရှင်များ လေ့လာချက်အရ သိရှိ ပါသည်။

(ခ) ပုဂံမှတွေ့ရသော သက္ကတကျောက်စာ

ပုဂံဒေသတွင် ပျူကျောက်စာ၊ မွန်ကျောက်စာ၊ မြန်မာကျောက်စာ၊ ပါဠိ ကျောက်စာများ တွေ့ရှိရပြီး ၎င်းကျောက်စာများတွင် သက္ကတဘာသာ စကားလုံးများ တွေ့ရှိရသော်လည်း သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာ မတွေ့ရသေး ဟု ဆိုရပေမည်။

သို့ရာတွင် သရပတိခါးအနီး ကျုံးထဲမှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ကျောက်စာ တစ်ချပ်သည် အလွန်မှုန်ဝါးနေပြီး ရေးထိုးပုံနှင့် အက္ခရာပုံများကို မှန်းဆ၍ သက္ကတ ဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားကြောင်း ပညာရှင်များ ယူဆကြသည်။ စာကြောင်း (၈)ကြောင်းခန့်ကို မှန်မှုန်ဝါးဝါး တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ (အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနရှိ ကျောက်စာပညာဌာနသို့ ပေးပို့စစ်ဆေးခဲ့ရာ သက္ကတဘာသာ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းရကြောင်း သိရှိရပါသည်။)

ရွှေဂူကြီးကျောက်စာ (ခ) မျက်နှာ၏ အောက်ဆုံးစာကြောင်း (၃)ကြောင်း (တည်ဆောက်ကာလ (၇)လသာ ကြာကြောင်း) (ကရ - ၄၃ - ၄၄ - ၄၅) ကိုလည်း မြန်မာအက္ခရာ၊ သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ သက္ကတ အက္ခရာပုံ မဟုတ်ဘဲ မြန်မာအက္ခရာဖြင့် သက္ကတဘာသာကို ရေးထိုးထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်ကာလအားဖြင့် သက္ကတရာဇ် ၄၉၂ (အေဒီ- ၁၁၃၀) ဖြစ်ပါသည်။

^၁ Selected Writing of U Yi Sein (P-82)
^၂ တင်သိန်း၊ (ကြို့ပင်ကောက်၊ ပုဂံက တရုတ်ကျောက်စာ (နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ-၈၊ အမှတ်-၈)၊ ၁၉၉၈-
 ၁၉၉၉
^၃ ASB - 1916 - 17 (P-24) တွင် အေဒီ-၁၂၈၄တွင် စိုက်ထူကြောင်း ခန့်မှန်းမိပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

အေဒီ ၉ ရာစုမှ ၁၂ ရာစု ဦးပိုင်းကာလအထိ မြန်မာကျောက်စာများနှင့် ခေတ်ပြိုင် မွန်၊ ရခိုင်၊ ပျူ၊ ပါဠိ၊ သက္ကတဘာသာ ကျောက်စာများနှင့်ပါ အက္ခရာပုံ၊ ရေးသားပုံ၊ ရေးထုံး စသည်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်ရန် ခေတ်ပြိုင် ဖော်ပြပါ ကျောက်စာများကို စုဆောင်းခြင်း၊ ကူးယူခြင်း၊ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ လေ့လာ သုံးသပ်ခြင်းများပါ ဆောင်ရွက်၍ သုတေသနပြုခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာအက္ခရာ များ၏ ဘိုးဘွားမိဘဟု ဆိုနိုင်သော အဓိပ္ပာယ်နှင့် ဗြာဟ္မီပွားအက္ခရာ၊ ၎င်းမှ မွန်အက္ခရာများ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာမှုနှင့် ဆက်စပ်မှုကိုလည်းကောင်း၊ ရခိုင် ကျောက်စာများမှတစ်ဆင့် ဗြာဟ္မီပွားအက္ခရာ၊ ၎င်းမှ တစ်ဆင့် ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာသုံး ကျောက်စာများအထိ ပြောင်းလဲတိုးတက်လာမှုကိုလည်းကောင်း လေ့လာသုတေသနပြု ထားပါသည်။

အထူးသဖြင့် မြန်မာအက္ခရာ၊ မြန်မာစာပေ စတင်ပေါ်ထွန်းလာမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဗြာဟ္မီ၊ ရခိုင်ကျောက်စာများကို လေ့လာရင်း အစောပိုင်း အက္ခရာများ၏ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အစောပိုင်း မြန်မာကျောက်စာများ၏ အနေအထားကို လေ့လာသုတေ သနပြု တွေ့ရှိရပါသည်။

ပုဂံဒေသ၌ တွေ့ရှိရသော ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ ပျူ၊ မွန်ကျောက်စာများ သာမက အေဒီ ၁၃ ရာစု ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ရေးထိုးခဲ့သော တမီလ်ကျောက်စာ၊ တရုတ်-ပျူ ကျောက်စာ၊ မွန်-ခမာစာများကိုပါ ဆက်စပ်လေ့လာမှုမှတစ်ဆင့် ပုဂံခေတ်ကာလ၏ စာပေ၊ လူမှုဝန်းကျင်ဘဝများ စသည့် ရှုထောင့်စုံကိုပါ သိသာစေပါကြောင်း ခြုံငုံ သုံးသပ်ရပါသည်။

နိဂုံး

မြန်မာနှင့်ပျူတို့သည် ဘာသာစကားနှင့် စာပေသဘော ဆင်တူသော်လည်း ရေးရခက်ခဲသည့် ပျူအက္ခရာကို မယူပဲ ရေးသားရလွယ်ကူသည့် မွန်အက္ခရာနှင့် စာပေ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် လမ်းကြောင်းကို ပညာရှင်များ လေ့လာဖော်ထုတ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သော်လည်း ခေတ်ပြိုင်ထွန်းကားခဲ့သည့် မွန်ကမ္ဘာ့စာ၊ ရခိုင်ကမ္ဘာ့စာနှင့် မြန်မာကမ္ဘာ့စာ များကို ဆက်စပ်လေ့လာခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ် သုတေသနပြုခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း မရှိသေး၍ ရောထွေးနေပါသည်။ ထို့အတူ ပထမမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖြစ်ခဲ့သော ပုဂံ တွင်လည်း ထင်ရှားသည့် အနော်ရထာမင်း၊ ကျန်စစ်သားမင်းတို့ ကာလအထိ မြန်မာ ကျောက်စာတစ်ချပ်မျှ ယနေ့ထိ သက္ကရာဇ် ဖော်ပြရေးထိုးလျက် မတွေ့ရခြင်းမှာလည်း

အလွန်ထူးခြားပါသည်။ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာအက္ခရာသည် မြစေတီ(ရာဇကုမာရ်) ကျောက်စာ ရေးထိုးသည့် ကာလမတိုင်မီ နှစ်(၅၀)မှ (၁၀၀)အထိ စော၍ ပေါ်ပေါက် နိုင်ကြောင်းနှင့် သက္ကရာဇ်မပါသော်လည်း ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘာပေများ၊ အက္ခရာပုံ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာပုံများမှတစ်ဆင့် လေ့လာသုတေသနပြု တင်ပြထားပြီး ဆက်လက်၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသွားမည် ဖြစ်ပါကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

အာနန္ဒစန္ဒြကျောက်စာ

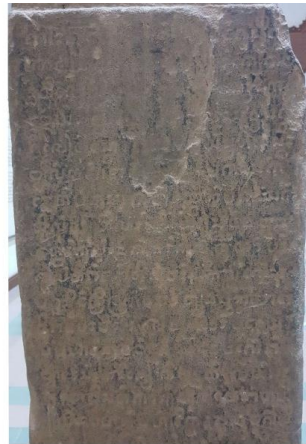
ယိုးဒယားကျောက်စာ

မြကန်ကျောက်စာ

အလံ-ပုဂံကျောက်စာ

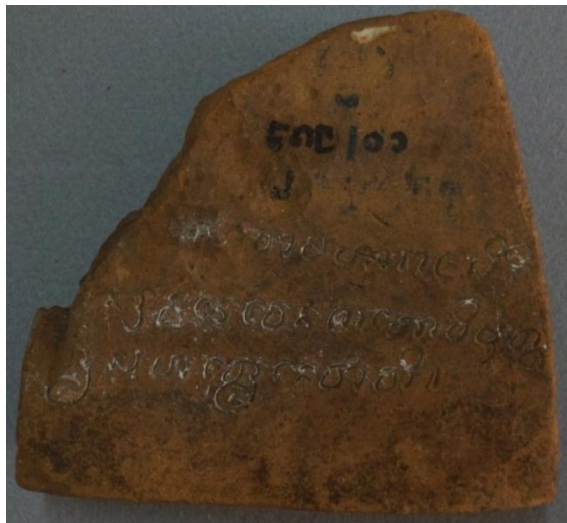

ကျန်စစ်သားကျောက်စာ

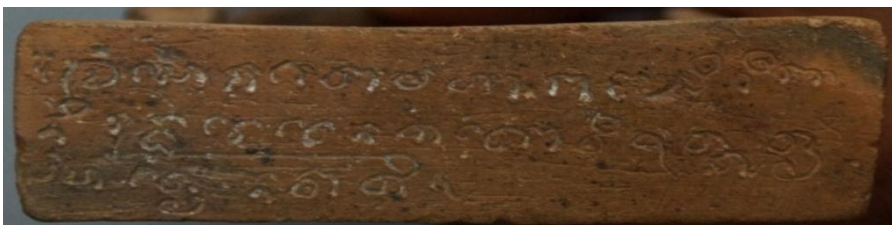
ဂေါတမဘုရား ဗျာဒိတ်တော်အရ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးလက်ထက် သာသနာရေးနှင့် တိုင်းပြည် စည်ပင်ထွန်းကားမှု အခြေအနေကို ပြဆိုခြင်း

အနော်ရထာသမ္ဗုဒ္ဓေအုတ်ခွက်ဘုရားကျောက်စာ (၆၈၉/၀၁)

အနော်ရထာအုတ်ခွက်ဘုရားကျောက်စာ (၉၇၄(ခ)/၈၇)

အနော်ရထာအုတ်ခွက်ဘုရားကျောက်စာ (၁၉၄/၀၆)

အနော်ရထာအုတ်ခွက်ဘုရားအပိုင်းအစကျောက်စာ

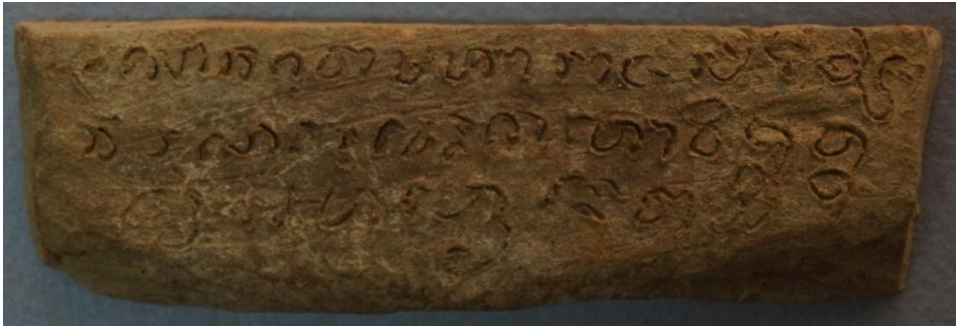

ကျန်စစ်သားဘုရားကျောက်စာ (၉၈/၉၇)

စောလူးမင်း ကျောက်စကားဘုရားအုတ်ခွက် (၆၀/၀၇)

စောလူးမင်း ကျောက်စကားဘုရားအုတ်ခွက် (၆၁/၀၇)

စောလူးမင်း ကျောက်စကားဘုရားအုတ်ခွက် (၁၈၇/၀၆)

ကော့ဝွန်းဂူ ကျောက်စာ

တမိလ်ကျောက်စာ

ပျူ-တရုတ်ကျောက်စာ

သက္ကတကျောက်စာ

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ဦးသာထွန်း ၊ ဦး၊ ၁၉၃၂-၁၉၃၃။

စံသာအောင်၊ ဦး။ ၁၉၇၅။ **အာနန္ဒစန္ဒြိ ရှစ်ရာစု ရှင်ခိုင်ဝေသာလီမင်း၊** မြန်မာမှုစာအုပ်
ပြုစုထုတ်ဝေရေးကော်မတီ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်။

ဦးသာထွန်း၊ ဦး၊ ၁၉၃၂-၁၉၃၃။

စောထွန်းအောင်၊ ဒေါက်တာ။ (၁၉၆၁)။ **ရှစ်သောင်းကျောက်စာတိုက်၏ မြောက်ဘက် မျက်နှာ၊**
ရန်ကုန်၊ နှင်းသင်္ဃာတိုက်။

ဦးအောင်သာဦး၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု ဝေသာလီခေတ်။

ဗိုကေ၊ ဦး။ ၁၉၆၉။ ပုဂံမှတမိလ်ကျောက်စာ၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ စာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံ
ဂျာနယ်။

ယခု ပုဂံရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်၊ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာ့စာပေများပြခန်း၌ ပြသထားသည်။

တင်သိန်း (ကြို့ပင်ကောက်)၊ ပုဂံ-တရုတ်ကျောက်စာ (နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ-၈၊ အမှတ်-၈)၊
၁၉၉၈၊ သြဂုတ်လ။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Archaeological Survey of Burma, Report, (1958-59). Government Printing and Stationery,
Burma, (1958-59), P 24-25

Selected Writing of U Yi Sein (P-82)

Archaeological Survey of Burma, 1916-17 (P-24) အေဒီ-၁၂၈၄ တွင် စိုက်ထူကြောင်း ခန့်မှန်း
ထားပါသည်။